

Павло МАСЛАК НИТКА ДОЛІ

КРЕ СЦ ТІ НА А К

Павло МАСЛАК
НИТКА ДОЛІ

БИБЛІОТЕКА «КРЕЩАТИКА»
ПОЕЗІЯ, ПРОЗА, ПУБЛІЦИСТИКА

ДРУКАРСЬКИЙ ДВІР
ОЛЕГА ФЕДОРОВА

Павло МАСЛАК

НИТКА ДОЛІ

*Повість
Оповідання*

Друкарський двір
Олега Федорова
Київ, 2026

УДК 821.161.2-32

М314

СЕРІЯ «Бібліотека “ХРЕЩАТИКА”»

Заснована в 2023 році

Маслак П.

М314 Нитка долі / П. Маслак — Друкарський двір Олега Федорова, 2026 — 80 с.

ISBN 978-617-8832-17-9

В новій книзі автор не змінює своєму стилю – іронічно-філософському, де парадоксальність сюжету складає різні шари сприйняття і безліч асоціацій. В повісті «Нитка долі» подається незвичний «ключ» для розгадки таємничого Манускрипта Войнича, що неодмінно викличе чималий інтерес у читачів.

УДК 821.161.2-32

ISBN 978-617-8252-14-4 (серія БК)

ISBN 978-617-8832-17-9

© Маслак П., 2026

© Федоров О.М., видавець, Київ, 2026

НИТКА ДОЛІ

Повість

Читай уважно, і зори
на кожную букву!

Хлюч

1

Степан Юрійович Гимза щиро пиндючився з того, що його прізвище починається з літери «г». Як лінгвіст і знавець семіотики, він був закоханим у букви, до деяких плекав особливу любов, хоча й це притаював. Та одна з його колишніх коханок, — аспірантка з кафедри криптографії, де він головував, — мабуть, не без умислу називала його в приватних зустрічах: «котик-семіотик-поблажливий-на-дотик».

У свої тридцять з хвостиком років Степан встиг захистити докторську дисертацію, не просту, до речі. Називалась вона: «Закономірні повторюваності певних знаків у «Рукописі Войнич». Коли його запитували (навіть дотичні до літерату-

ри люди) – що ж то за біда така? – Степан починав плутано оповідати про тему своїх досліджень. Цю таємничу книгу (і це вже було достеменно доведено) написали в XVI столітті. Складалась вона з 240 сторінок тонюсінького шкіряного пергаменту, на яких здебільшого були кольорові малюнки невідомих у нашому світі рослин. Ще дивували декілька сторінок зі схемами і рисунками дівок, що купаються, та не це було найцікавішим. Весь манускрипт був писаним дивними знаками, на якійсь невідомій мові. Певний час навіть існувала теорія, що це може бути містифікацією – а раптом хтось із середньовічних пожартував, наляпавши підряд усілякі каракулі? Та в своїй роботі Степан Гимза довів, що ці знаки не є випадковими, адже в їхній послідовності просліджується певна мовна закономірність. (Хоча й до сьогодні ніхто цих текстів розшифрувати так і не спромігся).

Аби там як, сьогодні Степан відпочивав у свій вихідний день. Поважно проходив кімнатами в халаті й позітхав. Цей халат подарували йому друзі на день народження декілька років тому. Подарунок був потішним, оскільки шлафрок був не махровим, або шовковим, а особливим, майже вовняним, точніше – з якоїсь незрозумілої тканини, буцімто нитки її були скручені з невідомої рослини. Бодай більше – прикрашений він був не дратівливими драконами, чи там великими квіточками, ні! Вертикальні широкі смужки меж-

увалися: брудно-білі з брудно-сірими. Ніби одяг тюремного ув'язненого. Та криптограф любив цю одежину, залюбки вдягав її зрання, піднявшись з ліжка; йому вбачалося, що інтелігентна людина мусить ходити вдома в халаті, звісно, поки нема відвідувачів. А відвідувачі (будемо вважати їх «друзями») траплялись вкрай рідко, як ото кількоро років тому, коли навідалися несподівано й апріорі недоречно, і подарували тоді йому цей халат. Ще й розповіли, що придбали його на розпродажі якоїсь езотеричної крамнички, що збанкрутіла. Тож про походження цієї речі вони і уявлення не мають.

Отож, оскільки була субота, поснідавши, Степан Гімза почав займатись хатніми справами, а саме: насамперед поплював на фланельну ганчірку і протер полиці, що були незайнятими книжками, та на яких не стовбичили вишукані прикраси. Пилу поменшало, ентузіазму також. Пройшовся віником по середині кімнати, зморщившись, навіть в кутках попідмітав, тож квартира одразу прийняла сяйний вигляд прибраної.

Хоча ще залишався гудзик. На ошатній червоній сорочці, котру він намислив одягнути завтра на презентацію чийхось невміло намальованих картин, куди запросили його скорше з поблажливості, аніж для зовнішнього піетету. Але оцей самий гудзик — верхній — бовтався на нитці, неначе дитячий молочний зуб на нерві: і вирвати болісно, і залишити дарма...

Треба пришити міцно. Відрізав ножицями (аж жахнувся), повитягував старі нитки, узяв голку в одну руку, червону нитку — в другу, й почав прицілюватись. Обсмоктаний краєчок нитки був гострим, отож було і сподівання, що він проскочить у вушко гілки стрімко. Даремно...

Навіть третя спроба виявилась марною. Невдалий швець замислився.

Та потім відкинув роздуми в неосяйну далечінь, встромив голку в рукав халата і жбурнув нитку, мов спис, вперед, до голкового вушка. Вона полетіла радісно і відчайдушно. Та її стрімкий політ і його втягнув у цей рух. Він і сам ледве помітив, що вже мовби перетворився на квантові частинки бозона Гітса, прослизнув повз не існуючого спостерігача, як хитруватий котяра Шредінгера, одним плечем зачепився за краєчки вушка голки, й нарешті по-дурному впав на пісок. Не м'яко, але вдало.

Не м'яко тільки тому, що пісок лише тоненьким шаром присипав кам'яну бруківку, на яку він гепнувся. Це була якась площа, звідусіль лунало дивне бурчання, на кшталт: «Хрррр... Тьфууу!» Потерши побитий бік, Степан Юрійович озирнувся: навкруги були верблюди, і саме вони видавали ці брутальні звуки. Отакої! Ніби вони разом із ним прослизнули в оте саме голкове вушко (хоча у своїй квартирі він зроду-віку не тримав домашніх тварин).

Верблюди в'яло перебирали тонкими ногами, пускали з губ розкішну піну, а взагалі тримались відсторонено, бо навіть позирку не кидали в бік Степана. Тож і він од них відвернувся, коли нарешті підвівся на ноги.

Докоола площі було щось схоже на східний базар: вертляві чорноокі торгівці в кольорових халатах гупцювали біля рундуків своїх крамниць, пропонуючи крам, ані з чим не збіжний. Були там якісь плоди — дивні й незрозумілі, якісь трави, чи то спеції — та спеціально ми про це говорити не будемо. Степан Юрійович шаленів і мовчки озирався. Думав: «А може пронесе?!». Але повз нього пронісся навіжений верблюд, за яким гналися чи не дванадцять розгніваних чоловіків, і під час бігу захекано вигукували:

— Тримай! Тримай!

Але втримати не вдалося, тож уся ця катавасія зі стрибучим верблюдом зникла нарешті десь в боковій вуличці. Степан Юрійович почухав свій довгий ніс, струсив дошкульний пісок з повік і засумував. Ситуація вбачалась абсолютно неприродною і незрозумілою. Він сунувся руками до кишень халата. В лівій був складений клапоть паперу; коли розгорнув, то побачив роздруковку шістнадцятої сторінки Рукопису Войнича. Там була намальована рослина, чимось схожа на конопляну (це Степан потаємки думав, що і його улюблений халат зроблено саме з цієї невідомої рослини). Нікому цю

думку не озвучував, але, як бачимо, світлину тримав у кишені халата постійно. Текст, який був на цій сторінці, звісно, дешифруванню не піддавався.

Сховав назад і перевірів праву кишеню. Там тихесенько причаївся смартфон в spodіванні, що його не помітять. Радісно ухопив, та радість була даремною — зв'язку не було, та й крапчастий телефон на екрані безнадійно тіпався, мовляв — щось не складається, зона десь поза, та й взагалі я відверто туплю...

Степан зажурився ще більше. Спробував знайти якесь раціональне пояснення тому, що трапилось. Найрозумніші одразу заволають: та все це йому наснилось або примарилось! Не довіряй тим, хто вважає себе наймудрішим. Уві сні ти точно не станеш струшувати мілкий пісок з власних повік... Добре, а що ж було на початку? Збентежений дослідник почав реконструювати перебіг останніх подій: так, встроїв голку в рукав халата, так, жбурнув нитку вперед... Так, ось вона голка — стирчить в рукаві. І от він тут. Де і чому — невідомо. Але треба щось вирішувати, а точніше — якось діяти. Авжеж лише дія дає надію.

Степан Юрійович залишив голку де була, і вирушив у напрямку біглого верблюда. Сподівався: а раптом тварина шмигала до «виходу»? Та навіть не встиг дійти до тієї бічної вулички, аж раптом з неї виринули розгнівані чоловіки, ще

й радісно вели сумного верблюда, облутаного мотузками, мов безнадійними й невдалими сподіваннями. Процесія пройшлась повз нього, а верблюд у знак підтримки напружився і гучно приснув густою слиною в його бік; бідолаха ледве встиг відстрибнути, аби не потрапити під «дружній» удар. Переможці з переможеним верблюдом загубилися в торговельних рядах, а Степан Гимза знову почав оглядатися, майже підплигував, аж зуби клацали. Скільки не зиркав крутько, та не побачив аніде ніяких підказок — що ж саме йому робити.

Несподівано краєчком ока помітив, що до нього підійшла молода панянка і зупинилась поруч. Скоса він навіть убачив, що на відміну від «базарних», була вона не в халаті, а в синіх широких брюках, блакитній сорочці з коротким рукавом, ще й блаватна хустинка прикриває шийку. Вона мовчки дивилась на нього, а Степан зненацька почав зацікавлено і відсторонено розглядати небо, на якому не було ані хмаринки, і сонце стояло в zenіті, аж дзвеніло. Словесник навіть плямкати губами почав, вдаючи, щось поетичне декламує.

— Рея! — впевнено представилась незнайомка і простягнула руку з розкритою долонею.

Степан збентежено ухопився за її долоню, та зніяковів: як діяти далі? Поцілувати з джентльменським пафосом, чи просто потиснути? Врешті-решт лагідно похлопав своєю лівою рукою цю тендітну долоньку і спробував представитись:

– Степан. Юрійович. Гімза.

– О, так ти – триєдиний? А яке з цих трьох ймен твоє найушлюблене?

Говорила вона дещо дивно, та криптограф усе второпав, і вже за звичкою почав забивати оманливі клинці:

– Можна просто – Степан. А чи не сумує така прекрасна дівчина на самоті?..

Рея зиркнула на нього поглядом лікаря психіатричної лікарні:

– Ти про що? Мене цікавить інше – у тебе є звільний час?

– Та я не впевнений, чи існує час взагалі... – розгублено відповів Степан.

Дійсно, його ситуація випадала з будь-яких розумних пояснень. А дівчина Рея похитала головою і з посмішкою промовила:

– Тоді так: чи не супроводить галантний мужчина усамотною даму до столиці? Бо самій за місто їй виходити злячно...

Гімза розгубився:

– А це де? Далеко?

– Усього-то чотири хмилі... – доповіла жіночка і додала: – Схоже, ти не з цього світу. Хоча і галат на тобі дєрвішський...

Степан Юрійович вирішив, що чотири «хмилі» це щось на кшталт чотирьох миль, тобто понад шість кілометрів, то

чому б не прогулятися у свій вихідний день, тим паче в компанії з симпатичною дівачою? Може вдасться второпати нарешті — де він.

— Звісно, супроводжу! — пафосно вигукнув лицар в халаті. — Сприйму за честь! Ведіть!

2

Вирушили в бік протилежний від верблюжого шляху. Знову пройшлись площею і ринком навколо нього, повз верблюдів з їхніми «Хрррр... Тьфууу!». Степан безладно крутив головою, ніби розглядав навколишнє, та насправді — коли зиркав ліворуч — намагався детальніше роздивитись свою супутницю. Невеличкий і охайний рудий чубчик, довге риже волосся хвильками до пліч, кирпатий носик, зеленуваті очі, що бігають прудко... Та й блакитний колір їй вельми пасує! А ще за спиною в неї примостився невеличкий рюкзачок, теж в синіх відтінках.

— А чому ти в такому гарному вбранні? — нарешті вирішив почати розмову. — На ринку всі жінки в халатах, а ти така блискуча... Мабуть, тому що прямуєш до столиці?

Рея теж скоса розглядала свого новоявленого лицаря, позаяк відповіла одразу:

— Просто я не займаюся шобінгом, бо він мене не брід-ваблює.

«Як це – шопінг не приваблює?» – здивувався Степан Юрійович. Адже зі свого досвіду він достеменно знав, що саме це діяння вводить усіх жінок в стан ейфорії. Ще більше таке твердження було незрозумілим в порівнянні елегантного вбрання Реї з халатами базарних торгових.

Певний час вони йшли безмовно. Врешті-решт він не втримав тягар мовчання і безглуздо запитав:

– А чого ти чекаєш у столиці?

– Бринца! На білому колі!

Гімза затих і знову почав оглядатись дококола. Містечко, яким вони прямували, було хоч невеличким, але охайним: вони рухались широким бульваром з фіолетовими кущами пообіч, вправно підстриженими. А коли бульвар вигнувся праворуч, то й околиці міста почали виднішати: будиночки ставали дедалі меншими, наче ховались вглибину від сторонніх очей. Але вразило інше – наприкінці бульвару (вважай, вже майже поруч) височіла велетенська дерев'яна конструкція, схожа на гільйотину.

Наблизились. Так і є! Виблискує жахливе і блискуче лезо вгорі, по помосту чомусь скаче мавпа на цєпі, а плаха знизу – взагалі мов з червоного дерева вирубана.

Степан Юрійович аж зупинився:

– Що це? – запитав таким слабким голосом, що навіть не сподівався бути почутим.

— Головорубка! — спокійно відповіла його супутниця. — А он, перед нами, і приреченого на страту ведуть.

Дійсно, усього-то за декілька кроків від них попереду неспішно йшла дивна пара. Чолов'яга в зеленій футболці тримав руки за спиною, бо вони були зв'язані. А мотузку придержувала кременна постать в чорному халаті, в такому ж чорному каптурі, що закривав навіть плечі. Як порівнялися з ними, Степан встиг помітити, що в каптурі була лише одна довга прорізь на рівні очей.

Приречений штовхав свого ката ліктем і плаксиво просив:

— Ваше плахородіє! Ваше плахородіє! Може все ж ві важіль натиснете? Благаю!

Але той лише відштовхував лікоть і поважно рухався мовчки.

— Ваше плахородіє! Зазради святих угодників!..

А шимпанзе на помості вже помітив знайомий капюшон, почав гикати й бити себе кулаками в смоляні груди.

— Про що він просить? — шепнув Степан Юрійович, коли вони обігнали страшну пару.

Рея знизала плечиками:

— Хоче, щоб кат натиснув важіль. Адже при страті саме навчена мавпа ніж відпускає. Щоб ганебніше було. Не людська це справа!

Зненацька в Гимзі прокинувся лінгвіст і філософ: він зачепився за місцеве словечко «відпусткає» саме в цьому конкретному контексті. Тобто, смерть тут уже вбачалась «відпусткою» від життя. Певним спочинком. «Дивний діалект! – подумав Степан. – Але ці «трансформації» не знищують первісне значення слів, а навпаки – додають якийсь побічний і ширший смисл.»

Та професійні роздуми розбила мавпа, тільки-но наблизились до неї – шимпанзе стрибнув на краєчок помосту, скільки ланцюг дозволяв, і виставив привселюдно свої довгі брудні геніталії, ще й захоплено термосити їх почав.

Лінгвіст-філософ лише сплюнув на землю біля фіолетових чагарників.

– А де... – Степан підшукував слово: – публіка? Та, що прагне видовища?

– Та кому це цігаво! – просто відповіла Рея. – Звісно, якщо у тебе є інтерес, то можемо і затриматись...

– Та боронь, боже! – Гимза з переляку аж перехрестився, навіть прискорив ходу, аби до його вух не долинув металевий ляскіт ножа гільйотини.

Майже непомітно бульвар перетворився на звичайну дорогу: зникли фіолетові кущі, а бокові соші відгалузились в різні сторони. Це був практично вихід з містечка. Крайній

будиночок був дивним: приземний, він мовби причаївся трохи далі від нещільного низенького паркану.

Хоч була ця хатка приплюснutoю і вдавненою в землю, та привертала увагу кольором своїх стін — зеленуваті й брунатні плями на них навіювали думки про зміїну шкіру. А ще вздовж зовнішньої стіни будиночка сиділи й стояли люди, видно, чекали на щось, чимала черга! Дехто тримав за хвості проворних мишей і поблажливо смикав ці хвостики, аби тваринки не бешкетували. А у когось на колінах грілись маленькі курчатка, чи не триденні. Але зовнішній вид цих людей був доволі плачевний — сухі й сірі лиця, тремтливі рухи, відсутність погляду в очах.

— Що це ще за халепа? — Степана все більше почало пригноблювати побачене саме в останню годину.

Рея знову хитнула плечиками:

— Це контактний зоопарк. Тут охочі можуть контактувати з хероїновими аспідами, гадюками, кажучи простріше.

— А навіщо, — Степан аж шаленів, — контактувати з гадюками?!

Тоді Рея розповіла докладно. Отрута цих плазунів складається виключно з героїну. Для мілких теплокровних одного укусу достатньо, аби сконати. А от для людей — це, так би мовити, — «доза». От і приходять сюди залежні сіромахи, щоб їх куснули. Ще й підношення з собою несуть, бо відчайдушно

сподіваються: авжеж пригошення надихне аспідів вприснути в страждальця більше отрути, тобто, — героїну. Такі заклади в середмісті заборонені, відповідно процвітають вони лише на околицях.

Дівчина ледь встигла домоворити, аж двері будиночка широко відчинились і на подвір'я шпарко вискочив ужалений. По його землистому обличчю пленталась щасна посмішка, скручена довга і тонка борідка гойдалась, мов маятник на годиннику судного дня, а на ліктьовій ямці лівої руки майорів нашвидкуруч приліплений помаранчевий пластир. Черга захвилювалась, чи не штовханина розпочалась, та все відбулось чесно і через розчинені двері в хатку прослизнув черговий зі страждальців.

За цим сумнівним, але вже останнім будинком, була рівнина з невеличкими пагорбами. Майже випалені сонцем трави надавали скупому пейзажу сіро-коричневого забарвлення, аж до горизонту. Хоча дивитись особливо не було на що, Степан запопадно крутив головою обабіч, та несподівано заплутався у власних ногах, перечепився, гепнувся і розтягнувся посеред дороги. Відзначив для себе, що і тут бруківка присипана тоненьким шаром піску. Але одразу підскочив, ніби ніщо не трапилось, і пішов далі.

— Ти не забивця? — турботливо запитала Рея.

— Сьогодні це не вперше, я вже звик!

Про краєвиди не було чого сказати дотепного, але й мандрувати німо теж не хотілось:

— Гарна дорога веде до столиці! Схоже на те, що вона — пішохідна?

— Так! — підтвердила дівчина. — Пішогідна.

— А де тоді транспорт, або верблюди, рухаються?

Рея крильцями широко розвела руки в сторони, нічого не відповіла. Можливо, просто лямки свого наплічника поправила. Не пройшли вони й п'яти кроків, аж раптом позаду них пролунали голосні вигуки:

— Здійте! Здійте!

Пам'ятаючи про своє падіння, Степан обережно обернувся, а Рея одразу спинилась і розвернулась обличчям назад до містечка. «І що ж ми маємо «здійти»? — посміхнувся мовознавець, однак теж зупинився.

До них неквапливо підбіг дивакуватий дідусь у смугастому халаті (брудно-білі вертикальні смужки межували з брудно-сірими). Худе обличчя, наче м'яко виліплене з темної глини, обрамляли довгі сиві патли й розкішна борода. Великі очі димного кольору дивились уважно на мандрівників. На плечі дідусь тримав довгу міцну палицю, на якій за його спиною бовталась чималенька торбина.

Горлань мовчки відклав свою поклажу на пожухлу траву, зробив декілька присідань, а потім несподівано почав

крутити жердину навколо себе: над головою, поза спиною, вправо-вліво, круть-верть. Своїми вправами він мимоволі нагадав Степану шаолінських монахів. Нарешті дідусь припинив розминку, обперся на палицю і весело повідомив:

— Цікаві люди й речі гублять цікаві!

Він витягнув з кишені смартфон, який вочевидь випав під час Степанового падіння.

— А чи не укладе шановний пан дервіш нам кумпанію до столиці? — Рея чомусь зраділа, як дитина.

— Навіщо? Адже і два дервіша — це вже юрмище!

Дівчина провела рукою по халату Степана і чи не вибачливо шепнула:

— Він не дервіш...

— Та сам бачу, що це прибулець зі шпаралельного світу! Гаразд, підемо разом! — погодився дідусь і простягнув смартфон хазяїну.

Оце словечко «прибулець» дуже не сподобалось Степану Юрійовичу. «Хто я вам — якась прибуда?» Тримавши руку в кишені свого «дервішського галата», він підняв очі до неба і сказав тихо, проте рішуче:

— Я б запропонував стосовно мене використовувати термін «прибулець»...

Його співрозмовники на це лише голосно розсміялися.

Почали знайомитись. Справжнього дервіша звали Хлюч. «Чудне ім'я! — здивувався мовознавець. — Що за ним приховується? «Ключ»? Чи «хлющ»? А може взагалі якийсь «глюч»? Незрозуміло...» Але розпитувати про значення цього імені здалось нетактовним, тож він промовчав.

А от Хлюч навпаки почав безустанно говорити, щойно вони рушили вперед. Спочатку він почав довідуватись, яким чином Степан опинився тут.

— Через яку шпарину? Бо шпаралельні світи це тобі не два береги річечки, і схочеш — не перескочиш!

Той вичерпно повідав про гудзик, голку, червону нитку, що затягла його сюди. Оскільки голка все ще стирчала в рукаві, то її теж показав.

— Все зрозуміло! — дервіш почав гойдати свою палицю згори донизу. — Адже у тебе був галат з нашого світу, завдяки йому і створився бортал, коли ти встромив у галат свою металеву голку! А ще й гнитка червона...

— Хіба портал може вміститись у вушко голки? Тим паче мене через себе протягнути? — вразився мимовільний прибулець.

Пояснення Хлюча були незрозумілими, але досить тривалими. Порівнювались «червоне зміщення» галактик і черво-

на нитка, що «змістила» Степана в цю паралельну реальність. А сама нитка нібито вже вплелася в цей новий світ і стала його, Степановою, долею. Звісно, якщо він мріє повернутися до своєї реальності, то дорога ця не проста. Ох, яка непростя!

— Прямуй за гниткою доли! — дорадив дервіш, та більше нічого не пояснив.

Схоже, «шпаралельні світи» не викликали інтересу в Реї, бо слухала вона не уважно, а тільки-но Хлюч на хвилинку замовк, одразу швиденько вставила:

— От як добре, що ми, втрюх, йдемо разом однією дорогою!

Ці її слова викликали у дервіша чи не обурення:

— Королево, що ти таке ферзеш? Якою такою — «однією дорогою»? Ми йдемо не разом, а поруч, і у кожного — виключно свій шлях! Давайте я вам мудру опритчу розкажу.

«...Трапилось то у давнину. Раз якось зустрілись дві гнусени. Обидві чорні, хіба що одна з невеликими шпичаками на тілі. І вирішили вони повзти разом — так бодай буде веселіше. Жерли собі листячка досхочу, ніколи не сварилися, та чи багато треба гнусениці для щастя? А коли настав час коконити, то домовились вони поміж собою: як перетворимося на метеликів, то неодмінно знову будемо разом, адже дорога в нас — одна на двох!

І от пройди час, з лялечок повилітали метелики...»

На мить оповідач затихнув і почав крутити головою, озирючи своїх слухачів, що йшли по боках від нього.

— Вгадайте, що було далі? — запитав, хитрувато примруживши очі.

Притча здалася Степану примітивною, тож він лише поблимав повіками і, занудьгувавши, знизав плечима:

— Та забули вони одне про одного! І ніколи не згадували.

— Вони зустрілись? — нерішуче, але з палкою надією виказала Рея свою версію.

— Не вгадали! Не вгадали! — Хлюч радісно почав підстрибувати, навіть торбина на палиці почала бити його по спині, впевнено підштовхуючи.

І знову у своїй довго мовній манері він почав пояснювати:

— Дуже добре пам'ятали ці метелики про своє гнусінічне існування. Наполегливо шукали одне одного, літаючи по всіх усядах. Але так і не зустрілись!

Подальше трактування притчі перетворилось в ентомологічну лекцію. Виявилось, що «гнусінь зі шпичаками» стала метеликом Сонцевиком (інша назва — «Павиче око»), це денний метелик. А просто чорна гусінь перетворилася на Совку-нічницю, тож лише вночі вона намагалась відшукати оту свою «половинку». Їхні світи не перетинались, і ніякого «борталу» між ними виникнути не могло. Жадана зустріч

якби й відбулася, то хіба що в колекції ентомолога, в коробці під склом, а самі вони були б проткнуті голками.

Степан мимоволі зиркнув і на свою голку в рукаві халата. Зажурена Рея посмикала лямки рюкзака, затрясла голівкою так, що її руде волосся вознеслося чи не ореолом:

— Але ж всі говорять, що ви — чарівники. Невже дервіш не може придумати щось таке, що змінить долю? Чи це незмінне?

Хлюч задоволено порозчісував п'ятірнею пишну бороду і схилив голову до плечика Реї:

— Слушне запитання, королево! — (Він звертався до неї виключно так). — Думати, що всі події в житті відбуваються за якимось непристойним сцинарієм — безглуздо! І треба не придумувати, а діяти! Знаєте, що я зробив минулим літом?

Він знову весело поглянув на своїх попутників.

— Ні, не знаємо, — Гимза підкреслено зобразив на обличчі здивування.

Дервіш лише розсміявся:

— Ну в тебе зараз і вираз лиця! Немовбито оцією пикою ти утримуєш декілька цеглин, складених разом! Не переймайся, я просто продовжив опритчу. Спіймав Сонцевика і запроторив його у склянку, а вночі спіймав Совку і так само утримав її. Під вечір, але коли сонце ще повністю не сіло, я притулив їх поруч на вході до своєї келії. І вони кинулися обійматися!

Так було і наступного вечора — вони знайшли одне одного на межі між світлом і темрявою. Але життя комах швидкоплинне, за три дні вони померли у радощі в один день...

— Фінита ля комедія! — вигукнув Степан. — А долі людей ти не пробував змінювати?

— А зараз я що роблю? Чи не про тебе дбаю, аби ти до себе повернувся!

— То ти все знаєш?..

— Та й ти про все знаєш! — вигукнув Хлюч. — Але не хочеш знати!

Степана почало аж трясти, та десь здалека вже давненько чулося гуркотіння. До того ж з-поза степу, за невеликими пригірками, клубочилися хмари пилу, аж помалу низьке сонце закривали.

Рея спробувала заспокоїти всіх — штовхнула дервіша, через нього дісталася й Степана (теж пхнула), затупала ніжками в блакитних кедиках:

— Та годі вам! Життя існує не в уяві, а тут-так! Саме лише тут і зараз!

Хлюч аж до землі уклонився:

— Королево, та ти сама — дервіш, якщо таке усвідомлюєш! Я до цього розуміння п'ятнадцять років йшов...

Дівчину, мабуть, не цікавили дервішські набутки, вона хитнула головою в бік гуркотіння:

— Порожні балачки й монети не варті!

— Але погодься — все пов'язано. Он ти про монети згадала лише тому, що зараз ми йдемо повз копальні.

— А що то за копальні? — Степан зрадів нагоді переміняти тему гнітючої розмови.

— Пекельні копальні, — відповіла дівчина, — цвіркуній видобувають...

— І що воно таке — «цвіркуній»? — Гімза все вдивлявся в далечінь, де стовбичила хмара пилу.

Ніби віддаючи військове вітання, Рея з Хлючем разом повернули свої голови в його бік. Дивились здивовано.

Пояснення почали лунали у два голоси — про те ж саме, але по-різному. З'ясувалося, що добута порода збагачується, доки не буде вироблено чистий метал — цвіркуній. А з нього потому, в першу чергу, карбуються монети. Звісно, й в мікротехніці він використовується, та найголовніше — монети! Оповідачі ще зауважили, що цвіркуній випромінює щось на кшталт радіації. В невеликій кількості ця невидима енергія навіть корисна для людського здоров'я, але існує критична маса, коли може статися дуже потужний вибух завдяки ланцюговій реакції. («Якщо разом збереться понад чотириста монет, то так цвіркуне, що і кісток не збереш!») Тож заборонено тримати навколо себе понад триста монет (та ніхто цього і робити не стане). Вся фінансова система побудована саме на цьому принципі.

Степан не спромігся второпати одразу такого підходу:

— Ну добре, не можна тримати біля себе більш ніж триста монет, але ж я можу десь на подвір'ї, або навіть у лісі зробити хоч сто схованок по триста!

Не зможеш! — заперечили місцеві. Випромінювання цвіркунія відстежується детекторами, що «бачать» на декілька «хмиль». Тож спеціальні служби миттєво це помітять і обережно ліквідують «насичення» цвіркунія — розчинять в кислоті.

Цей грошовий принцип ніяк не вкладався в голову Гимзи.

— Перепрошую... От ви говорите — «монети», не більше трьохсот. А як же роздріб? Номінали мають бути різними, щоб рештку давати! А там і дрібними може накопичиться...

Не може! — знову ж таки наполягли автохтони. Монета — це монета, вона одна-єдина. Степан чманів:

— А яка вартість цієї монети, якщо вона лише одна? Що на неї можна купити?

Дервіш заспокійливо погладив його по плечу, мовляв, не гарячкуй, але й з поясненнями не забарився:

— Все залежить від того, що є для тебе головним у купівлі чи продажу. От, скажімо, тобі не дуже потрібні монети (у тебе їх вже десь під триста), тож ти пропонуєш пучок

зелені за одну монету. Кому зелень потрібна — той купить! А комусь вкрай монети необхідні, то він і хату свою за п'ять монет продасть! Цвіркуній — двигун економіки!

— А не пробували у вас паперові гроші запровадити?

Розсміялися. Так, існувало таке, в розгойдані часи. Та ще чи не сто років тому було введено цвіркуній-монетарну систему, от відтоді все і досягло теперішньої рівноваги. Робітник отримує в середньому десять монет на день, тож намагається швидко їх витратити на щось корисне і потрібне. Магазили працюють до «250 монеток», а потім кур'єри з вирученими грошима біжать до фабрик за новим крамом, а ті там одразу виплачують зарплатню робітникам, тож ніде гроші не збираються до купи.

Саме тому дуже розповсюджені стихійні базарчики, де процвітає натуральний обмін.

— Але ж банківська система має існувати. Як у вас з цим?

Та які банки! Всі гроші лише з цвіркунія, хто ж їх зберігати візьметься?

— Тож у вас нема ані багатих, ані бідних, ані доброчесних, ані бандитів... Суцільна утопія!

— Банкдити є і зараз, — сумно повідомив Хлющ, — це оті, що на фальшвагенах роз'їжджають і створюють закриті факціонерні товариства... Купують нашвидку нерухомість, землю, а потім здають в оренду. Так що і багаті й бідні є...

Рея додала:

— Я вже тобі казала, сама — не займаюся шобінгом. Бо це що таке? Купуєш, скажімо, сукню за монету. Потім радієш — обновка! А наступним тижнем йдеш на базар і обмінюєш це «застаріле» вбрання вже на нове, як і твоє обмінне — ще в упаковці. І знову радієш обновці. Раз за разом. Такий собі цнотуральний обмін... І так постійно, щотижневі обновки, які навіть не розпаковуються... Я такого не хочу! Навіть купувати по-справжньому за монети щодня...

Подібна фінансова система викликала безліч запитань, але Гимза не був економістом, тож його більше хвилювало вже сідаюче за обрій сонце. Він перехилився аж за Хлюча, щоб побачити Рею:

— Королево! — саме в такій дервішській манері він звернувся до неї. — Але ж ти казала, що до столиці «усього чотири хмилі», а ми вже пів дня йдемо, вже і сутеніє!

Дівчина спробувала щось пояснити, але Хлюч похитав краєчком своєї жердини в її бік, й заговорив сам:

— Це у вас ваші чотири хмилі можна пройти майже за годину. А у нас верблюд чотири хмилі пробігає за пів дня. Але ж люди — не верблюди! Тож заночуємо, а зранку вирушимо далі. Тим паче поночі дорогами пересуватися заборонено, комендантська година. Он за тим пагорбом, — дервіш тицьнув своєю жердиною вперед, — є одна дорожня ночівля, там і зупинимося.

– «Під осокором»? – зраділа Рея. – Я її знаю!
– Всі її знають, – пробурмотів Хлюч, – вона тут по дорозі до столиці одна...

4

Дійсно, коли перевалили за невеликий пагорок, то ярм-долиною пришвидшили свою ходу, оскільки вже недалечко виднішала майже оаза: купка великих лапатих листяних дерев, поруч невеличкі охайні будиночки, ще й високі зелені зарослі за ними, які аж ніяк не були схожими на похмурий степ, що залишався позаду.

Та раптом з неба – спочатку здалека, потім все ближче – щось пронизливо пророкотало і над головами мандрівників пронеслась чорна трикутна тінь.

– О! Херань полетіла, – незадоволено промовив дєрвіш.

А Степан інстинктивно, вже за звичкою, почав шукати западину, куди б можна було впасти й закрити голову руками. Та вибух пролунав геть-геть далеченько, дєсь збоку, аж за краєм степу.

– У вас що – теж війна? – запитав тихо.

– Та ні! – відповів Хлюч. – Це у нас наслідки вашої війни. Просто бувають синхронності: оці летючки у вас ізни-

кають, вони нібито локаційно втрачені, але натомість у нас із'являються! Таке трапляється зрідка, часто-пучто.

Те, що він розповів далі, було мало схожим на звичайні філософські побрехеньки. Не з'ясовано чому, але в Степановій реальності саме біля дронів інколи утворюються портали між паралельними світами. Знаряддя вбивств залітають у простір вже цього, паралельного світу, і добре, що зазвичай потрапляють у степ.

– Хоча одного разу було – повз столицю пролетіло. Ото всі засмітушилися!

– «Заметушилися», – виправив Гимза мимохить, та одразу ж збагнув безглуздість подібного корегування, адже він не міг бути правником дій і слів цього, іншого, світу.

Але тут і Рея нарешті заговорила:

– Не дарма ж у нас існує новітня приказка: «Що трон, що дрон – один прокльон!»

Дервіш правою рукою (бо ліва утримувала палицю з торбиною) погладив плече дівчини:

– А є ще й така, теж про гороля: «І дрон, і трон – одна труна!»

В голові мовника весь цей вінегрет образів удавався неїстівним:

– А до чого тут «трон»? Ви ж, як мені здалося, у вільній країні живете!

Виявилося, що жахіття давніх часів й досі не забуті, тож тема «городів на троні» завжди не сходить з язиків, і відгукується словесною огидою.

— Ми всі облудані минулим, — пояснив Хлюч.

— Треба жити майбутнім! — вимовив Ґимза, зненацька пригадавши свою червону сорочку з не пришитим ґудзиком, навіть зиркнув на голку в рукаві халата.

Та стривожила його інша думка. Помалу підбираючи слова, він звернувся до деревіша:

— Я розумію: і дрони, і я, можемо потрапити у ваш світ. Але ж натомість і з вашого світу мало б щось опинитися в нашому! Через оці «бортали», як ти кажеш... Та не пригадую подібного! Це що — односторонній зв'язок?

І головою, і палицею Хлюч почав хитати з таким старанням, немовби та юрка курка, що швидко клює випадково розсипане просо.

— Все просто! — пояснив деревіш. — Космос-хаосмос у всьому винен! Тьху! Не «космос», а «осмос». Чув про таке?

У школі Степан до хімії ставився з непорозумінням, хоча оце слово «осмос» чомусь засіло в пам'яті, й отепер вискочило:

— Це коли пересування відбувається за мембрану лише в один бік...

— Точно! — зрадів деревіш, — краще й не скажеш! Лише в один бік! З твого світу в наш потрапляють матеріальні тіла,

наприклад, твоє, або дроне. А от з нашого у вашому можуть з'явитися лише відблиски, зображення. Скажімо, автівка банкдюків з включеними фарами проєкціюється у твоєму світі чимось зігнутим, тарілкоподібним, бо бортал вигинає простір. А ваші фуфологи бачать якийсь диск з вогнями, що з'являється й зникає... Та насправді, це лише міраж, хатха-моргана, так би мовити.

До НЛО Гимза завжди ставився вельми скептично, тож теперішнє пояснення лише підтвердило його переконання, що це певна ілюзія. Інша думка його збентежила:

— А мій халат? Він же матеріально був у моєму світі? — навіть оглянув себе, щоб переконатися, що халат й досі на ньому.

Хлюч вкотре похитав головою і палицею. В цей раз він влаштував довгеньку мовчанину, а говорити почав якось стиха, мов приховував злість:

— Це вже ваші дервіши на таке здатні... Оті ваші алхіміки в минулі часи багато чого з нашого світу повитягали...

— Ти так багато про мій світ знаєш, напевно й сам в ньому бував? — Степан спробував підбадьорити старця, та зрозумів, що невдало. — Хоча — ні, ти ж матеріально не можеш до мого світу потрапити. Але як все знаєш?

— Бував я у твоєму світі! — вигукнув дервіш рішуче. — Ми теж свої прийомчики маємо! Техніка направленою сну до-

зволяє мені потрапляти у шпаралельний світ. Щоправда, лише примарою, бо це відбувається в сновидінні... Але інформацію, повір, отримую правдиву. Та й те, що відбувається тут, в моєму світі, теж через сни легко довідуюсь!

Він аж закашлявся від напруги, потім почав бити правою п'ятою по пальцях лівої ноги:

– От кляті псудоми! Завжди псують життя!

– Добре, що не у воді, а на суші... – турботливо сказав Степан.

– Ну, суші теж доволі небезпечні! – дригаючи ногою відповів Хлюч.

До розмови приєдналась і «королева»:

– Тож суші замовляти не будемо!

Слова Реї були доречними, адже путівники вже спустилися з пагорба і наблизились до високих дерев, поруч з якими привабливо сумували невеличкі хатки з темними вікнами. Підійшли до сяйного будинку, він тут був один-однісінькій з ліхтарями на вході й двома широкими освітленими вікнами з двох боків.

На вечірньому прюзі темрява насувалася похалпки, навіть очі не встигали підластитись. Тому, коли увійшли в будиночок, ще жмурились і кліпали повіками. «Ресепшн!» – охрестив Гимза приміщення, де праворуч за півколом стійки виднішала фігура хлоп'яги в білій сорочці з акуратно стриженою

головою і яскравими веснянками на носі. Адміністратор невдало вдавав страшенну заклопотаність власними справами, а саме: рухав якись невидимі папірці, а може клацав по клавіатурі, та очі його з цікавістю зиркали на новоприбулих гостей.

Хлюч неспішно стягнув свою торбину на підлогу і, спираючись на палицю, впевнено підійшов до стойки. Заговорив легко:

— Нумо, сорочка-білобочка, принеси новину — яка ціна на сночівлю тут сьогодні?

Хлопець почухав потилицю, але відповів так само весело:

— Одна монета на три ночі з людини, — але поспіхом додав: — І вечеря!

Жердина гучно вдарилась в долівку:

— А якщо за одну монету три людини на одну ніч?

Обличчя хлоп'яги напружилось. Він щось довго і болісно вираховував у своїй голові, та нарешті погодився, що «три ночі за монету» — це те ж саме, що «одна ніч, але на трьох».

— І вечеря! — суворо наполог дервіш, але потім потовариськи напівшепотом поцікавився: — Що, справи буксують? Бо пригадую, два місяці тому було дві монети з людини за ночівлю. І без їжі.

— Так тоді ж всі до столиці тягнулися на свято, потім назад телепались. Крупа людей! А зараз... Ви от перші за два дні.

Він сумно похитав головою і Хлюч так само, але вже за власною звичкою, приєднався до цієї дії. Коли з'явилася монета, Степан рипнувся вперед, аби розгледіти. Рея притримала його, зрозумівши, і мовила тихо:

— Я потім тобі покажу.

Отримавши платню, готельний службовець повідомив, що вечеря у них «комплексна», тобто подається лише вже готова страва, без замовлення, він зараз на вуличну веранду все принесе, потім простягнув ключа і пояснив, що «це перший зліва будинок на три гімнатки».

Й насправді там було три кімнати по праву руку довгого коридору, але кожна скорше нагадувала велику шафу, в простір якої втиснули ліжко, зі стін стирчали широкі гачки (мабуть, для одягу), добре, хоча б вікна були в кожній. «Дійсно, гімнатка», — подумав Степан, оглядаючи свою, крайню до виходу, та оскільки більше робити йому тут було нічого, швиденько вийшов на ганок.

Вулична веранда вже сяяла вогнями. Була вона розташована під великим деревом (мабуть, осокором). Там був міцний стіл і лавки навколо нього. Степан Юрійович впевнено всівся, підібгав ступні на лавку і натягнув краї халата на голі коліна, бо увечері холоднішало. Приймальник гостей не забарився: приніс три склянки й чималий глек. Склянки розмістив по столу, а глечик поставив біля Степана:

— Оператив! — пояснив хлопець.

День виявився напруженим, тож доктор наук у своєму світі, але прибулець в цьому, не вагався й наповнив склянку запропонованим напоєм, навіть не дочекавшись своїх товаришів. Аперитивом виявилось дуже пристойне вино, рожеве, з ледь вловними нотками кориці й лаванди. Невдовзі з'явився Хлюч — без торбини, але з жердиною, на яку спирався й ледь помітно кульгав (мабуть, судоми все ще його непокоїли). Всівся напроти, мовчки налив собі вина, посмакував:

— Добре!

А тут і хлопець повернувся з величезною дерев'яною тачею на своїй стриженій голові, піднос він притримував лише однією рукою. Обережно зняв і почав виставляти на стіл принесене: величезну миску з чимось смачно пахучим, три чисті тарілки, соусницю з кришкою, порожню полумиску, таріль з пошматованим хлібом. Ще — три довгі двозубі виделки, невеличкий черпачок і яскраво розмальовану склянку з серветками.

Все це було вельми доречним, адже і Рея підстрибом наблизилась до столу і плюхнулась на лавку поруч зі Степаном. Була вона без рюкзачка і без хустинки на шії.

— Що у нас на вечерю? — запитала радісно, мабуть, добряче зголодніла під час подорожі.

— Запечені равлики зі щастниковим соусом! — урочисто повідомив хлоп'яга.

Дівчина чи не посупилась.

5

За часів, так би мовити, «нормального» життя, Гимзі лише одного разу довелося куштувати равликів. Було це на презентації нової книги сумнівного поета, який таким екзотичним делікатесом намагався прикрасити враження від своїх віршів. Тоді було доволі смачно і запам'яталось (на відміну від пересічних поезій). Та натепер його хвилювало інше: «ви от перші за два дні» сказала сорочка-білобочка, а вечеря «комплексна», тобто подається вже готова страва. Коли ж її встигли приготувати?

Хлюч не переймався подібними міркуваннями: кинув у свою тарілку з пів дюжини раковин, зачерпнув соусу — і туди ж. Виделкою витягав тількиця, крутив їх у підливці, залюбки ковтав, ще й хлібом вимочував зволожені сиві вуса.

— Люблю я травликів! — повідомив із задоволенням.

— Так вони ж — гравлики! — сумно відізвалася Рея, та все одно і свою тарілку не залишила порожньою.

Пусті мушлі наповнювали заздалегідь виставлену полу-миску швидко, мовби ті крихітки в пісочному годиннику.

Степан смакував їжу, чи не рохкав у задоволенні. Потім налив усім вина й радісно заговорив:

— Пропоную випити за той щасливий випадок, що зібрав нас разом в цю дивовижну мить! — та згадавши попередні речення по дорозі, виправився: — Не разом, а поруч!

Дервіш, хоча й підняв склянку, але вирішив сказати по-своєму:

— Не випадок нас поєднав, а твоя нитка долі нас пов'язала, тож вона того варта! За неї! Нехай не обірветься!

Вже не перша чарка розчулила Степана аж занадто — він раптом став говірким, мов істинний дервіш.

— А давайте познайомимося ближче! От я, наприклад, лінгвіст, криптограф. Люблю слова і знаки, символи й загадки, копірсаюся в них ніби той алк... — він гикнув, — ...хімік. Адаже слова — це ті ж самі природні елементи! А ви хто є? От ти, Хлюче, ким ти був до того, як став дервішем і мудрецем?

Той лише посміхнувся:

— До того я був просто дитиною...

Гимза говорив все гарячіше:

— Ні, кажи відверто! Всі ми були дітлахами, але ж зараз я конкретно розповідаю, що я — криптограф! — аж закашлявся, тому закінчив фразу хрипотою.

— Ох вже ці хриптографи! — розсміявся дервіш. — Знаю я ваше полум'яне плем'я! Ви, крітографи, риєте глибоко, та

все одно залишаєтеся сліпими! Ви неначе жуки-льохтарики, що живуть під землею, але вночі вилазять на поверхню для парування і світяться.

— А чому під землею живуть?

— Бо там спокійніше.

«Це точно», — подумав Степан.

— У мене власних історій катма, — продовжив Хлюч. — і згадував я не дітлахів, а дітей. Нехай краще королева розповість про себе.

Рея лише вкотре знизала плечиками:

— І мені також нема про що розказувати. Я люблю музику і працюю в музичній академії... А ще... — вона зніяковіло зашарілася, — в мене сьогодні день народження. Не хотіла про це говорити!

Степан аж підстрибнув:

— Отакої! Чому — «не хотіла»? Та в цьому ж сенс усієї нашої подорожі! Нехай отой, — принижений криптограф шукав компенсації, — як його? Хлопчик-горобчик! Принесе тістечко зі свічкою запаленою, а Рея її задмухне!

І Рея, і Хлюч навіть відкинулися назад. Дервіш почав обережно пояснювати:

— Свічки на тортках у нас задмухують під час поховання, адже це символ згорілих років. А тут же — день народження! До чого ти це?

Гимза не став з'ясовувати погребальні традиції паралельного світу, натомість вигнув:

— Тоді — так! Хеппі бьоздей ту ю! — фальшиво і незграбно він почав співати: — Хеппі бьоздей ту ю! Хеппі бьоздей, діа Рея! Хеппі бьоздей ту ю!

Регіт Хлюча був голоснішим за цей недоладний спів.

— Нічого не зрозуміло, а от «діарею» ти доречно до столу вставив!

Степан знічено почервонів, ніби той рак в окропі. Звісно, трапляються в розмовах невдалі висловлювання, аж самому стає соромно за сказане. Але отак — на святкуванні дня народження зганьбитися, та ще й перед дівчиною, яка тобі симпатична... Та саме вона, дівчина, одразу кинулася його рятувати:

— Я тобі обіцяла монету показати, — дістала з кишеньки на сорочці, — дивись!

Криптограф почав уважно роздивлятися блискучу срібним блиском невелику монету. На жаль, ніяких написів, або знаків на ній було. На реверсі (чи аверсі?) усміхнений цвіркун дивився вгору, а на аверсі (чи реверсі?) сумний орел з розпростертими крилами поглядав у небо, звідкіля його забрали, щоб викарбувати в металі.

— Красива! — Повідомив Степан про своє враження. — І такі різні й практично несумісні тварини тут зображе-

ні. Цвіркун – зрозуміло, бо з цвіркунія зроблена. А чому орел?

– Тому, що літає! – пояснив дервіш. – Давайте я вам одну мудру оприitchу розкажу, саме про монетки, що летіли.

«...Одного разу демон Випадковості високо підкинув дві монети й голосно загадав, щоб впали вони протилежними сторонами. Монети, коли злетіли, то маже притиснулися одна до одної, було їм від цього добре. «Ми так зблизились, – шепнув цвіркун орлу, – хоча й різні. А давай впадимо однією стороною всупереч випадковості! І неважливо як, бо я готовий до землі припасти, а ти небо озирай.» Почали вони крутитися, аби підгадати саме таке падіння, однакове. Чим довше крутилися, то все далі одне від одного відсторонялися. Впали ці дві монети різними сторонами, як і хотів демон Випадковості.»

– Тож не треба крутитися, щоб досягати подібності. – пояснив Хлюч. – Цінують розбіжності!

«От притчавився!» – Подумав Гимза, використавши особливе слівце, боцїмто він і сам вже добре знався на місцевому діалекті. Хотів на цю «оприitchу» сказати щось глузливе, та несподівано його смартфон задзвонив, себто залунав рингтон «Політ валькірій». Степан тіпнувся, дервіш чомусь аж здригнувся, лише Рея, оскільки була пов'язана з музикою, захоплено вигукнула:

— Яка чудова мелодія!..

Дзвінок обірвався так само несподівано, як і розпочався. Смартфон довго не реагував на притиснутий палець, навіть пароль відхиляв, нарешті екран засвітився. На ньому відображалось щось абсолютне незвичне: швидкою послідовністю виникали якісь невідомі чати, змінювалися, поки нарешті з'явився напис, який Гимза зачитав уголос:

— «Невідомий закодований номер».

— Це погано, дуже погано! — суворо промовив дєрвіш, навіть почав знервовано ялозити зціпленою долонею по своїй жердині.

— Чому? — в два голоси запитали Степан і дівчина.

— Тебе відстежили. Поки що не знаю хто і навіщо, але це недобре.

Тепер вже і Рея чомусь занепокоїлась — тривожно помачала руками:

— Вибачте, мені до вбиральні треба... — піднялася і швидко попрямувала до «спального» будиночка.

Раптово перервані веселощі тяжко провалилися кудись вглибину, за межі сприйняття й пам'яті. Степан Юрійович і сам збентежився:

— А яка проблема — у вас що, нема телефонів? Чому такий «адажіотаж»? — мимоволі він все впевненіше переходив на місцеву говірку.

— Ми ж не дикуни, звісно, телефони у нас є, хоча й не схожі на твої. Просто сам продумай — яким чином можна за-телефонувати на твій прилад в нашому світі? Хто і навіщо міг би таке учинити? Є певні припущення, але... Здається мені, що і королева наша щось приховує...

Хлюч посупився, почав хлібом вибирати соус у своїй тарілці:

— Гаразд, піду я вже спати, у віртуальну подорож порину. Може уві сні про щось довідаюсь. Зазирну декуди, зі своїми товаришами поспілкуюсь. Та й ви, молодь, довго не засиджуйтесь. Передчуття в мене, що нам завтра зрання вийти доведеться. Хоча Місяць сьогодні такий гарний! — він тицьнув пальцем в небо.

Тільки зараз Степан побачив, що над головою сяє величезне кругле тіло, мабуть, Місяць сховався за його спиною, тому й не помітив його раніше.

— Повня! — вигукнув захоплено. — А який велетенський!

Дервіш важко піднявся, поплескав шукача долі по плечу і кульгаючи поплентався до будиночка, у свою «гімнатку».

6

Рея теж підійшла ззаду, від несподіванки Степан навіть сіпнувся.

— А дервіш де?

— Спати пішов. Сідай! Така ніч гарна! Я от Місяцем вашим милуюся, він вдвічі, ні, втричі! — більший за мій. Навіть ліхтарі зайві!

Дівчина всілася напроти, відсунувши тарілку Хлюча вбік.

— А що казав? Ну, про цей дзвінок...

— Та нічого не казав, хоче уві сні про все довідатись: і про моє, і про твоє... — Степан раптом урозумів, що проговорився, тому швидко продовжив: — Вибач! Я ні про що не хочу розпитувати. Просто, якщо я чимось можу допомогти тобі, то скажи!

Але Рея подивилася на Місяць, навіть долонею йому помахала:

— Дійсно, повня. Чому ти кажеш, що він більший? У вас хіба не такий самий?

— Ні! Порівняно з цим — у нас малюсінький...

Надалі Степаном заволоділа така думка: якщо Місяць тут великий, або близько до Землі, то які ж припливи мають бути! Гігантські! Дійсно, так воно і є, підтвердила дівчина. Приплив майже на п'ятдесят «хмиль» з океану на материк заходить, тому біля води ніхто не селиться. Рибалки під час припливу вирушають на ловлю, але працювати їм доводиться пів доби, адже лише з наступним припливом вони на своїх човниках зможуть повернутися додому. Але для них це вже звична справа.

Місяць світив настільки яскраво, що адміністратор ви-мкнув ліхтарі на вулиці й на веранді, та це сталося майже непомітно.

— Може прогуляємося? — Степан звернувся до Реї чи не з сяйними власними очима. — Мене оті хащі за хатинками зацікавили, — він вказав рукою, — ніби на щось знайоме схожі, хочу роздивитися ближче. Тим паче видно, як удень!

— Ходімо!

Коли наблизились, і Гимза уважно роздивився рослини, то почав аж підстрибувати у нездоланній радощі:

— Воно! Я знав, що це воно!

Довгі тонкі стовбури були трав'янисто-зеленими й тягнулися вгору на три голови вище за людський зріст. Видовжене листя складалося разом в окремі долоні, а на маківці виднішали рясні китиці з квіточками бузкового кольору.

— Та це ж звичайний реготіз! — здивовано сказала Рея. — З його стебела роблять мотузки й канати, а ще тканину. Твій халат якраз із такої крамнини зроблено. Щоправда, — вона посміхнулась, — дехто листя реготізу по-особливому використовує, хоча й це заборонено...

Але Степан знервовано сунув руку до кишені свого халата, намацав дбайливо збережений папірець, розгорнув його і тицьнув пальцем:

— Ось, дивись — це ж воно?

Копія сторінки з книги Войнич майже приголомшила Рею. Вона ухопила цей листик двома руками, стала уважно роздивлятися, навіть щось наспівувати почала. А реготіз втворював їй тихим шурхотінням свого лапастого листа.

— Звідкіля це в тебе?

— Та це просто копія зі стародавньої книги. Ця рослина мені дуже подобається, хоча у нас вона і не росте.

— Авжеж зі старовинної!

Усі припущення Степана про манускрипт Войнич вмиль обернулися догори дригом, коли Рея розповіла історію цієї книги.

...В сиву давнину двоє дервішів-мандрівників бродяжили світом. Один цікавився рослинами, а другий — піснями й музичними мотивами тих народів, де вони проходили. Але був у них лише один записник зі сторінками з тонюсінького пергаменту, авжеж недешевий. Тож перший дервіш замальовував побачені рослини, а другий на вільному місці тих сторінок нотував почуті мелодії. Так склалася ціла книга з понад двохсот сторінок: рослини й мелодії світу. А ще — декілька сторінок з місцевими традиціями, а можливо — просто гарними спогадами й піснями навколо всілякого бешкетування... Та у тому ж середньовіччі книга раптово зникла, либонь згоріла, а може й досі чаїться в якомусь таємничому сховищі. Залишилися лише легенди про неї та численні копії переписувачів, не дуже вдалі й подекуди з помилками.

— Твоя копія майже ідеальна! — вигукнула Рея. — Де ти таку здобув?

Досвідченого криптографа, доктора наук, бентежило інше, він мовби й не почув запитання дівчини — почав ошаленіло тикати тремтячим пальцем у свій улюблений папірець:

— Так оці написи — це ноти? Не слова? Не фрази?

Дівчина розсміялася:

— Та звісно ж, ноти! Хоча існують такі поняття, як, наприклад, — «музична фраза».

Степан Юрійович онімів, бо у цьому значенні його дисертація летіла шкереберть. Хоча... Це новий поштовх і нове розуміння — подібне розкриття і на Нобелівську потягне! Він тупцював, плескав долонями, намагався щось мовити, та лише по-риб'ячому плямкав дрижачими губами.

Рея подивилася на нього стривожено:

— Все гаразд?

Гімза на видиху прошамотів:

— Ноти! Це ноти! — потім трохи заспокоївся. — Просто запис звуків?

— Не скаженій! — дівчина навіть погладила його по плечу і почала пояснювати: — Оця подвійна закарлюка, що повторюється — вказує на певний лад, се — просто звуки означеної тональності, а оці викрутаси — вже конкретні акорди, співзвуччя. Зараз я тобі наспіваю, що тут занотовано!

Мелодія було сумною і щемлячою. Отоді-то Степан і збагнув, що не наукою єдиною життя обмежується. Обережно прихопив Рею під руку, вона і не заперечувала. (Обачливо узяв своєю правицею, бо у лівому рукаві все ще стирчала голка). Пішли неспішно вздовж зарослів реготізу.

— Може і ти мені щось наспіваєш зі свого світу?

Захитавши головою, Степан розсміявся:

— Та який з мене співун! Он, за столом, вже проспівав!

Дівчина лише пирснула.

— Ноти-ноти... По-дивацькі вони виглядають, у нас інакше їх записують.

— Як? Розкажи! — У Реї безсумнівно прокинувся фаховий інтерес.

Зморщивши носа, Степан почухав його, спробував розповісти про нотний ряд, хоча відверто, на цій темі він знався ледве-ледве.

— Ну... П'ять тоненьких рисок на невеличкій відстані одна від одної намальовані на сторінці від краю до краю. А на них, і між ними — кружечки... З різними хвостиками... Один за одним... А нижче — знов п'ять рисок з нотами, і так — до кінця сторінки. Щось таке!

— Дуже цікаво! — дівчина в запаалі навіть почала штовхати Степана в бік. — Розкажуй ще! Я так розумію, що це схоже на ниточки музичної долі, де є певні вузлики, еге ж?

Від такого визначення криптограф на мить приголомшено замовк — своїми словами Рея знову навспак перевернула його бачення певних тем.

— Як же вдало ти це підмітила! Саме ниточки з вузликами! Це є певним кодом, якій розуміють дотичні до нього! Не треба знати мову, аби прочитати ноти, вони — знаки!

Степан сіпався в усі боки, намагався висловити власне прозріння:

— Ти знаєш, можна це порівняти з вузликовими «письменами» інків. Теж саме!

Він захлинувся в словах, але супутниця знову погладила його по плечу:

— Не хвилюйся так, спокійно розкажуй. Мені дійсно цікаво!

Одиницям щастить надібати зацікавленого слухача, коли ти майже вибухаєш від невтримної жаги слово озвучити. Але досвідчений викладач заспокоївся і почав говорити, ніби перед студентами на лекції.

З XII століття імперія інків почала розширюватися і в пік свого розквіту контролювала величезні території в Центральній і Південній Америці. Розгалужена система кам'яних доріг, величні храми й піраміди, чіткий адміністративний поділ і налагоджена економіка, найточніший календар, знання в математиці й астрономії. Але при цьому із залізом не були знайомі, а ще — не мали й не знали колеса! (Тоді, на лекції,

Степан Юрійович багатозначно промовив: «Не колесами єдиними можна дотягнутися до верхів'я...», чим викликав сміх в аудиторії, а надалі незмінну прихильність розперезаних студентів).

Та зараз його муляло розповісти про інше.

— Інкі, «діти сонця», були елітою і не спілкувалися з «нижчими», оскільки імперія була величезною, з купою розкиданих племен, які говорили лише власною мовою. Тому власителі запровадили систему «вузликового письма» — кіп. Будь-яка інформація й розрахунки «кодувалися» на довгих нитках з вузликами. Все мало значення — забарвлення нитки, форма і колір вузлика, якісь додаткові елементи в цих вузликах, їх послідовність. Але це були не літери! Навіть не фонетичні звуки, на відміну від нот, — Степан вибачливо подивився на Рею. — Це були означення, і не тільки конкретних, а й навіть абстрактних понять! В будь-якому племені знавець цього коду одразу переказував зміст повідомлення своєю мовою. Розумієш — не перекладав, а одразу зачитував (бо це послання складалося лише з кодових знаків). І цей код був універсальним, адже не приховував у собі ознак будь-якої говірки!

О, про це він міг говорити захоплено і нескінченно.

— Я розумію, все розумію, — проговорила Рея стиха, та раптом зупинилася і проговорила твердо: — Якби я була

у твоєму світі й знала «код» вашого запису нот, то з любов'ю привнесла б нашу музику до вас! — Потім сумно додала: — Код — для тебе найголовніше, чи не так?

Степан лише похитувався:

— Та ні! Я навіть досі не знаю свого власного головного коду, все якось тече між пальців... — раптом він стрепенувся, сам погладив Рею по плечу і лагідно шепнув: — Пробач! Я все не про те! В тебе день народження, я тебе дурницями бавлю... Ще раз — вибач, адже я тут «приблудець», зайвий у вашому світі, я випадково опинився у твоїй реальності.

— А я от рада, що ти тепер в моїй реальності.

Сказала вона це так серйозно, що у Степана аж тіло стерпло. Хотів було бацнути себе по лівій грудині й проректи, мовляв, «реальність» знаходиться тільки тут. Але вчасно второпав, наскільки безглуздим і недоречним буде такий перформанс. М'яко притиснув її руку до свого боку:

— Спасибі! Я теж радий. Розкажи — що саме ти викладаєш у своїй музичній академії, — але швидко виправився: — академії?

— Нотну грамоту! — весело відповіла Рея. — До-ре-мі-фа-соль-ля-сі!

— Ну просто до-ре-міфологія! У нас так само, тільки записується інакше, — зрадів Гімза. — Так ми колеги! Бо я теж викладаю грамоту, що правда — мовну.

Злякався, що знову почне патякати про своє, тож продовжив розпитування:

— Напевно на багатьох інструментах вмієш грати, то який твій найулюбленіший?

— Який найушлюблений? — Рея розсміялась: — Це хоча і не гороль музичних інструментів, але й не гірший — святий грояль! — вона проговорила останні слова піднесено, навіть пальцями вільної руки зробила рухи, немовби вдаряє по клавішах.

На кожному слові вона повертала свою голівку в бік Степана, вдивлялася в нього осяйними очима, та швиденько ховала свій позирок, зустрівши його погляд. Чи не вперше в житті Степан Юрійович відчув щиру ніжність до дівчини, що отак знічев'я опинилася поруч з ним. Було відчуття, що він завмер посеред зимового озера на тонкому льоду, коли будь-який невірний крок зруйнує все, на чому тримаються крихітні крихкі надії. Тож заговорив повільно, ніби болісно видзьобував слово за словом зі свого серця:

— Люба Рея! Нічого не хочу притаювати від тебе. Розкажу чесно.

Вона полохливо здригнулася, навіть інстинктивно, пожіночому, зиркнула на його руку — чи не тяжить його палець обручка, або слід від неї.

— Манускрипт Войнич, точніше — книга ваших дєрвішів про рослини й музику, схована в моєму світі. Мабуть, ще у середньовіччі її викрали наші... оті... «алхіміки». І цей записник зберігається зараз в Бібліотеці рідкісних книг Байнеке при Єльському університеті. На руки він не видається, але автентичні копії всім доступні. Навіть у моєму домашньому комп'ютері є...

— Ото-так! — піднесено зраділа Рея. — Як би я хотіла описатися у твоєму світі, аби побачити нехай і копії, але справжні!

Вона раптом опустила голову донизу, вивільнила руку, яку притримував Степан. Декілька хвилин йшла мовчки, а потім теж повільно, але твердо, почала говорити:

— Я також не хочу нічого притаювати від тебе. До столиці я тікаю не випадково, існують певні обставини. Завтра я тобі все розкажу, бо не хочу засмучувати наш сьогоднішній день. Адже день був чудовий?.. — вона знову зиркнула на нього, але тепер вже розгублено.

Степан обійняв її за плечі:

— Не просто «чудовий»: дивовижний, неймовірний, прекрасний, чудесний, значущий, знаковий... — На останньому визначенні він зупинився, бо відчув, що провалюється в криптографічну безодню, тому м'яко закінчив: — Ходімо спати! Завтра про все поговоримо. Хлюч лякав, що зрання вставати доведеться.

Рея лагідно схилила голову до його плеча. Та й Місяць по-троху схилився за осокір і виглядав тепер поза купчастого листя третиною свого яскравого тіла.

Вже в коридорі будиночка, на відстані, вони лише цьомкнули власні долоні, відправивши ці поцілунки одне одному, і сховалися в своїх маленьких внутрішніх кімнатах.

7

Довго спати не довелося. Хлюч стукав у двері так заповзято, немовби старанно забивав цвяхи в розп'яття.

— Та прокинься нарешті, джини тебе жени! — волав деревіш. — Час вибрушати, всі вже на ногах!

Було схоже, що ця спроба «пробудження» була не першою і тривала довгенько. Ще замарений снами, натягнувши на себе халат, Степан вискочив на подвір'я. «Всі», тобто Хлюч і Рея, нетерпляче поглядали на нього. З дівчиною він встиг поздоровкатися лише очима і поклоном голови, а деревіш взагалі ні на що не звертав уваги — одразу попрямував за будиночок, хіба що буркнув скося:

— Команда, за мною! — ще й повчально зронив: — Хто рано підіймається, той потім не мається!

Коли підійшли до зарослів реготізу, так само скрива, та вже поблажливіше, промуркотів:

— Підемо не дорогою, а стежкою, так безпечніше буде.

Дійсно, серед рослинної хащі був якийсь майже непомітний тропок.

— Пірнули! — Хлюч розсунув глухі зарості, навіть не озирнувся, як зник.

Попервах Степан хотів галантно пропустити Рею вперед, та потім збагнув, що краще йому йти попереду і притримувати хиткі стовбури реготізу, адже гострі краєчки листя все норовили різонуті очі втікачів. Так і йшли — повільно, обережно і мовчазно. Але м'яко-терпкий запах квіточок довкола підіймав настрій, додавав сил і оптимізму.

Чи не дві години минуло, та нарешті випірнули на прилуці. Зраділи відкритому простору, оглядали одне одного, посміхалися.

— Отам, під кущем, перепочинемо, — вказав дервіш на розкішну зелень посеред луку. — І поговоримо.

Було радісно від того, що лук з високими травами й квітами аж ніяк не нагадує випалений степ, яким вони крокували вчора. Всілися під великим кущем з панорамою на ранкове сонце, де роса на траві вже повисихала. Щоправда, Хлюч лише відклав торбину і заповзято почав присідати й крутити дорожньою палицею. Рея зі Степаном лише зацікавлено спостерігали за цією ранковою гімнастикою діду-гана. Нарешті дервіш приєднався до своєї сидячої команди. Витягнув зі свого лантуха круглу хлібину, невеличкий глечик,

чималеньку баклагу, дві пластикові глибокі тарілки. В одну тарілку поклав хлібину, в другу вицідив з глечика учорашній соус і пояснив:

— Спочатку — поснідати, обов'язково, без заперечень.

Перехопивши здивовані погляди, пояснив:

— Це я на кухні прихопив, бо більше нічого не було, — оскільки подив його супутників ще тривав, то роздратовано продовжив: — А що таке? За монету, що я вчора заплатив, і цього замало буде!

Його співтовариші лише розсміялись й від попоїсти відмовлятися не стали. Мачали шматки хліба в соус, залюбки ковтали смакоту і раділи такому незвичному сніданку. А коли соусу вже не залишилось, то Хлюч сховав рештки хліба в торбину, відкрив баклагу, ковтнув чимало і передав фляжку Степану. Той нюхнув і збентежився:

— Вино... Зрання...

— Ну то і надалі всухом'ятничай! — дєрвіш простягнув руку до нього.

Вибору не було, то ж Степан Юрійович, доктор наук, вперше в житті випив вина о ранковій порі. Як не дивно, це не погіршило його настрою. Та тільки-но зібрався розслаблено відкинутися всім тілом в пахучі трави й порозглядати корів на далекому пасовиську, Хлюч всівся рівненько і майже суворо вимовив:

– Поїли? Тепер поговоримо. Є три новини. Дві погані новини й одна добра. З яких почнемо?

– З поганих, – безнадійно буркнув Степан.

– З добрих! – обнадійливим поглядом Рея озирнула супутників.

Дервіш лише розсміявся. Пояснив, що і за його власним життєвим досвідом краще йти від найгіршого до кращого, тож складається так, що «більшість» за те, аби розпочати з поганих новин. Але і тут посміхнувся, знову убачивши колізію:

– Погані новини стосуються і прибудця, і королеви. З кого розпочати?

– З мене! – водночас у два голоси вигукнули розгублені слухачі.

Хлюч пробуркотів щось про демона Випадковості, ухопив свою жердину під пахву і почав водити її краєчком з одного на іншу, по складах вигукуючи лічилку:

– Лушки-облушки їли галушки, швидко як мушки, і стали нездужки...

Випало на Рею. Дервіш лише блимнув повіями, мовляв – доля, і одразу розпочав:

– Зі сну я витягнув лише події, що відбуваються, деталей не знаю. Один Бринц від своїх споглядачів довідався, що ти, королево, з прибудцем прямуєш до столиці. Надіслав загін

навздогін, а сам автівкою по окружній трасі ще вчора достав-ся Великого міста. На всіх заставах до столиці тебе перехоплять, бо зв'язки у нього... мабуть, й сама знаєш які. А ще він звернувся за допомогою до якогось «Невідомця», бо того зацікавив наш рідний прибулець – пан Степан. Отож і відстежив його (пам'ятаєте телефонний дзвінок?), відповідно, й тебе, королево. Так що тепер полювання йде на вас обох. Такі справи. Коментарі дозволені.

Хлюч лише розвів руками на закінчення. Першою опанувала собою Рея. Вона болісно подивилася на збентеженого криптографа, навіть рукою торкнулася його плеча:

– Це те, про що я вночі тобі обіцяла розказати... Спробую зараз все попрояснити...

Розповідь дівчини виявилася відвертою і жорсткою по суті.

Мати її померла ще при пологах, а батько усе своє життя був хворобливим гравцем. Навіть гіршим за тих безтямних недолуг, що хероїнових гадюк любляють. Все програвав – і те, що мав, і чого не мав. І на теперішній день понад три тисячі монет в зобов'язаннях залишив. У розписках. А Бринц – місцевий «банкдит», ще здавна випадково потрапивши на концерт музичної «академії», поклав око на Рею, хоча вона всіляко відмахувалася від нього. Одначе її клятий батько уклав контракт, що усі ці кошти (закладені) він узяв

як калим за свою дочку і віддає її заміж за Бринця. Офіційно і безповоротно. Хлюч підтвердив:

— Закон суровий. Гроші узяв, оплачене виконай.

— Хіба так можна? — зашипів Степан. — Сприймати все це безсловесно? Яке беззубство!

Він вже звично заговорив тутешньою мовою.

— Чому безумство? — здивувався дервіш, — закон є закон. Відтята голова зубами не клацає. Бо коли калим сплачено — то заміж йди, а там хоч сльози в рушник. Грошей заплачено, тож виконуй свої жіночі обов'язки. Закон.

Степан охопив Рею обома руками, припав підборіддям до її карка, гладив беззахисне плече і стиха шепотів:

— Не бійся! Аж ніяк такого не буде, я щось придумаю!

Рея лише тихенько схлипувала, але Хлюч раптом голосно пророкотав:

— Гей, цабе зі шпаралельного світу, а тебе не цікавить, чому шукають і тебе?

Степан лише повернув голову до дервіша, а руками все утримував дівчину. Подивився на Хлюча стомлено, майже з ненавистю, а на питання відповів бодай не літературно:

— Так цікавить, як корові заднє коліно всрать. Абсолютно не цікавить!

Той лише рота здивовано роззявив. Та швидко прибрав себе до рук, мабуть, завдяки практиці, швидко повернувся

до звичайного дервішського стану, тому й промовив майже іронічно:

— Дарма нехтуєш знанням про свою долю тут... Бо якщо схоплять тебе, тим паче з королевою, то це вже буде жах і мат! Цугцваг немінучий!

Але Степан відбив цю словесну атаку гречно:

— Ми ж не в шахи граємо, ми шукаємо світло, а ти видиш путь, тож веди. Надалі ми й самі розберемося, в що доля складається!

— Ох, припаде ще на тебе квант лиха! — похитав головою Хлюч, — не будь таким сумовпевненим!

— Я не займаюся сумо — структура не та! — перекреслив Гимза всю місцеву словесність одним словом.

Дервіш лише крякнув, мов качка, і потягнувся до баклаги. А Рея помалу, майже непомітно, звільнилася від Степанових обійм, хоча ціпко утримувала його долоню на своєму плечі. Глянула йому в очі вдячно, стиха проговорила:

— Не хвилюйся так за мене, я з цим збравлюсь.

— Не віддам я тебе ніякому Бринцу. А самому йому — сидіти на синовому колі! Як ти й казала вчора.

Степан все ще майже тремтів в емоційному збудженні, але дівчина звернулася до Хлюча:

— Ти казав, що є і гарна новина. Тож повідом!

Той ще раз припав до баклаги, потім відсторонив її, закрутив кришку, по-коначому труснув, нарешті почав говорити:

— Вино червоне, і нитка червона... Чи не збіг? Розказали мені уві сні мої вірні товариші, що знайшли вони оту нитку і тримають у себе. Тож коли проникнемо в столицю, буде шанс тобі, брехтографу, повернутися до свого світу. Годі розсиджуватися, бо сонце вже в зеніті, вперед!

Дервіш скочив, ухопив свою жердину і нанизав на неї свою торбу. А Степан здивовано вглядався в небо:

— Ото тільки ранок був, а вже й обідня... Схоже, доба у вас коротша, ніж у мене — якось швидко день минає...

— Життя взагалі швидко минає, — пояснив Хлюч. — Тому — вперед, до столиці!

8

За луком ледь видима стежка розгалужувалась: одна тропка спускалася до тихої річки, а друга тягнулася уздовж трав'янистого пагорба.

— Підемо плаворуч, — вказав дервіш на стежку, що спускалася до річки. — Понад водою рухатися легше. І безпечніше.

Туди й попрямували. Хлюч йшов попереду, за ним Рея, а Степан, так би мовити, «прикривав тили». Дервіш про щось

розповідав, але оскільки потужний вітер дмухав їм у спину, багато слів губилося в просторі.

— «Невідьомиць» полює на тебе не просто так. Він з твоїм світом хоче постійний бортал налаштувати... Отой дзвінок на телефон, якраз і є спробою... — вітер відніс останні слова кудись вдалечінь, де нема зацікавлених вух. — ...отож незмінним і небезпечним! — це вже коли вітер притамував свій подих.

Та Гимза не прислуховувався до слів, які, відлітавши, назавжди губились у безмежжі. Він все думав про Рею, про її біду, та все не міг скласти якоїсь доречної ради. Тільки скаженів і стискав кулаки.

Шлях до столиці вздовж річки виявився набагато коротшим на відміну від пішохідної дороги. За черговим поворотом течії раптом вискочили високі будинки, і не на обрії, а майже поруч.

— Так і підемо, — проголосив Хлюч, — застава по той бік річки, біля мосту. Тут трохи болота буде, але пройдемо!

Дійсно, пройшли. На околиці міста вимили взуття та капці від налиплої багнюки й ступили до столиці. Дервіш раптом перетворився чи не на досвідченого екскурсовода, бо почав нудно і нескінченно розказувати, що ще у середньовіччі місто отримало Магібургське право. Тож «горолі», хоча і мешкали в місті, жодним чином не могли впливати

на місцеву громаду. Тож як водиться, правителі відігравалися на окрайках і провінціях, де постійно збільшували податки й час від часу щось забороняли. А ще варта уваги місцева архітектура, оскільки ця еkleктика притаманна тільки столиці. Хлюч навіть вказав на деякі будинки, повз яких вони проходили. Модернізм був цікавим, але Степан Юрійович на цьому не знався, та й турбувало його зовсім інше.

На малюсінській вузькій вуличці, де верхні поверхи будинків виричались в потилиці пішоходів, дєрвіш посадив свою команду за столиком такої ж маленької кав'ярні. Навіть не запитав про смаки, а одразу підійшов до віконця:

— Дві кави.

— Дві кави — дві монети!

— Ого! — Хлюч аж підстрибнув. — Може за такі гроші тебе ще й віддупцювати моєю жердиною?

— Як пан забажає! — весело відповів барист.

Дєрвіш не став сперечатися, заплатив, хоча й здригнувся. Відніс напої до столика і повідомив:

— Ви тут пийте поки що, а я до друзяк зазирну, вони тут неподалік... — він суворо пригрозив помахом вказівного пальця, хоча незрозумілим залишилося — до чого це.

А кава була напрочуд смачною, мабуть, дійсно вартувала тих монет, що заплатив Хлюч.

— Добре, що ми такого дєрвіша стрінули, — стиха промовила Рея.

Степан захитав головою:

— Добре, що ми з тобою зустрілися, — і пронизливо подивився в очі дівчини. — Щодо дєрвіша, то не ми його стрінули, він сам нас знайшов. І я певен, що не випадково. Він рятєє свій світ. А я хочу врятувати тебе.

Останні слова вискочили чи не мимоволі. Рея не відводила погляду з очей Степана, та лише посміхнулася:

— Дякую тобі за все. Але ми з різних світів, і у кожного своя нитка долі.

— А якщо я забєру тебе з собою? Хіба тобі не цікаво потрапити в новий світ? Побачити наші ноти й почути нашу музику?

Дівчина сумно розсміялася:

— Ти ж і сам розумієш, що це неможливо. Як там казав Хлєч? — «осмос», пересування лише в один бік.

— Але ж рукопис дєрвішів потрапив до мого світу! І от халат, що на мені, він теж опинився в моєму світі! Все можливо!

— Я — не халат! — захитала Рея визначеним для цієї дії пальцем.

Тут вже розсміялися обоє.

— А раптом на моїй нитці долі з'явилися вузлики? Криптичні знаки змін? Що тоді? — Степан все відшукував щось оптимістичне.

— Тоді це будуть просто нові ноти у пісні твого життя. Твого, — легітно відповіла Рея.

— Не «просто»! Зовсім все не просто!

Допив каву і зиркнув у небо, що ледь майоріло, стиснуте будинками. Раптом стиха шепнув:

— А з мого вікна небо завжди відкрите і неосяжне... Як доля.

Було схоже, що дівчина просто милується лицем і очима свого візаві.

Аж раптом, ніби крик серед ночі, з'явився дєрвіш. Мав заклопотаний вигляд, метушився й озирався постійно. Так гойдався в усі боки, що аж дорожній лантух всякчас намагався зіскочити з його жердини.

— Попили? Тепер вперед, хутко. Часу обмаль.

Він був настільки збентеженим, що говорив зривисто, навіть ковтав окремі літери у власному безладді.

— Сюди вже «служба» їде! Тікати треба!

Прожогом вибігли на сусідню вуличку, таку ж вузьку і тендітну. Хлюч швидко мовив, що отам, за рогом, є тихий скверик. Мерщій туди!

Скверик теж був малюсіньким. Всілися на лавку. Дєрвіш дістав з кишені червону нитку:

— Ось вона, твоя доля.

Степан ухопив її, почав розглядати. Зненацька радісно звернувся до Реї:

— Я мав рацію! Тут вузлики з'явилися!

Хлюч у непорозумінні засмикав плечима:

— Ти про що?

Та Степан нічого не говорив, він лише підіймав цю нитку догори, озирав її з кінця в кінець, і просто радів, що вона взагалі є як така. Дійсно, на нитці були певні вузлики, котрих раніше не було, і які вже ніяк не викреслити. Хлюч почав пояснювати теорію зміщення: потрібно так само штрикнути нитку у вушко голки. Але Степан раптом почав накручувати окраєць нитки на руці Реї:

— Вона піде зі мною!

Замахавши руками, Хлюч вигукнув:

— Невідомо, чи так станеться! Хоча ти її оповив ниткою, але не факт, що вона переміститься разом з тобою! Тим паче, а чи хоче королева сама такого зміщення?

Рея, з червоною ознакою на зап'ястку, підійшла до Хлюча й обняла його:

— Який же ти дивний! Найкращий, з тих, кого я зустрічала в цьому світі!

Той сором'язливо відсторонився:

— Сподіваюсь, що дивне тебе чекає попереду. Якщо все вдасться.

Дервіш погладив дівчину по голові, нібито вичісував з неї погані думки, а потім сумно запитав:

— От ти підеш... А тебе не лякає, що все твоє минуле зникне назавжди?

— Кожен день, який ми проживаємо — зникає назавжди, — чітко проголосила Рея, — чого ж мені боятися?

Хлюч лише знову крякнув:

— Та ти сама вже справжній дервіш!.. Рушайте!

Степан підійшов до Хлюча і теж обійняв його.

— Зустріч з тобою — мабуть, найголовніша подія в моєму житті. Мені буде не вистачати тебе!

Той лише посміхнувся:

— Найголовніша подія у твоєму житті поруч, з ниткою долі на зап'ясті. А я буду приходити до вас уві снах, я це вмію!

Степан Юрійович жбурнув нитку вперед, до вушка голки, хоча другою рукою міцно притримував Рею.

* * *

...Він збентежено вовтузився з комп'ютером, а дівчина сиділа на дивані й намагалася привести його червону сорочку до пристойного стану. Верхній гудзик все ще був не пришитим, тож Рея обережно тримала голку і цілила червоною ниткою в її вушко. Раптом задзвонив телефон.

Степан роздратовано ухопив його, але мелодія так само несподівано стихла.

— «Невідомий закодований номер», — прочитав він уголос.

Потім безмовно вдарив телефоном по коліну, зламав його навпіл і кинув уламки на підлогу.

— Так буде краще! — пояснив свої дії. — Але схоже, це ще не кінець і щось далі буде!

ОСТАННЯ СМЕРТЬ САРТРА

Оповідання

Пабло Іб'єто, капрал-переросток, тицяв стволом карабіна в усі боки, але своїм глумливим і нахабним поглядом вдирався лише в мої очі. В цю ніч він був тут за головного, мабуть, в певні моменти відчував себе хіба що не сержантом, а чи є краща втіха для п'ятдесятирічного вояка-невдахи? Його бліді й опуклі очі нагадували рибу з неосяжних морських глибин, яка ніколи не бачила сонячного світла. Тож і слова його ніби випливали з темряви.

— Багато з приречених полюбляють поголитися перед стратою, — посміхнувся він, уперто впираючись своїми зінками лише в мене, — мабуть, сподіваються «утримати лице». Та ми цьому і не перебаранчаємо. Майте на увазі!

Він вийшов, а я мимоволі провів долонею по власній щоці. Щетина була триденною, але не кілкою — аби жіночі губки торкнулися її, то не прогнівалися б і, сподіваюся, не віджахнулись.

Скажу відверто, мене лякав не розстріл сам по собі, а скорше — очікування його, нестерпне відчуття незворотності. Я прекрасно усвідомлював, що будь-кого з нас у цьому житті вже не раз розстрілювали — скрива позирком, безславними словами, безпорадними зрадами, безнадійними діями...

Та сьогодні мало відбутися щось насправді вперше. Принаймні для мене.

— Ти поспав би, — шепнув мені Хосе, що сидів поруч, — є ще декілька годин...

Ми товаришували з ним з дитинства, тож не дивно, що опинилися разом в цей сумний час у цьому моторошному місці. Мимоволі я пригадав, як давно-давно, малечами, будували ми велетенську вежу з піску на березі моря...

...У свої п'ять-шість років ми майстерно володіли пісочним мистецтвом, навіть без шпол і келень. Спочатку все складалося вдало: мокрий пісок був схожим на час — його можна було утримати в руках і вистачало його доволі! Ми володіли ним! Хтось підносив пісок, другі притаскали воду, а треті згладжували краєчки верхівки, що тягнулася в небо. Ми розуміли одне одного з півслова, з пів погляду, з напівподиху.

Вже через десять років навіть бічний погляд на Вежу змушував закидати голову, аби вглядіти її верхівку. Й тоді

ж розпочалися перші гризоти. Хтось хотів настирливо лізти вгору, комусь пісок потрапив у вічі, а більшість взагалі пішла в нікуди. І вже роками ми навіть не розмовляли поміж собою. Розмови, як і зустрічі, здавалися зайвими й безглуздими.

А ще понад час, коли Башта майже досягала сонця, ми перестали помічати своїх колишніх друзів, так само, як і вони нас. Як так? — ще будувати і будувати! Та ми вже не розуміли одне одного. Кожен пішов у свій бік, а Вежа розвалилася.

Хоча і нині пісок був схожим на час, та просипався він тепер крізь пальці швидко, і було його зовсім обмаль.

— Ти поспи, поспи, — повторював Хосе, — ще є час.

Я і радий був би заснути, адже відчайдушно балансував у безсонні вже чи не третю добу поспіль. Та зараз я боявся сну, точніше — снів. Вони аж занадто промовисті. Адже сновидіння занурюють нас в минуле — втілене і не втілене, в колишні надії, в оманливі мрії, в безпідставні сподівання, в пекучі очікування, одне слово — в жах. Відригуючи, пророкують майбутнє, де ти біжиш по гребню скелі, ледве утримуючи рівновагу, і всі думки разом розвіюються вітром, бо ти просто біжиш, бездумно, і лише коли ти забудеш все минуле, навіть себе самого, отоді-то й отримаєш сподіванку на нове втілен-

ня. Бо спромігся викреслити попереднє існування. Світлина смерті, так би мовити.

А був у мене колись сон, коли я реально зустрівся зі Смертю. Ні, не помер, а саме зустрівся, бо Смерть — це конкретна сутність, що так само боїться людей, як і вони її.

Було там так. Я стрибав по окремих скальних стовбурах, що здіймалися посеред проваль, аби врятувати маленьку дівчинку, яка перелякано сиділа на одному з цих кам'яних стовпів. Над прірвою... Дістався, ухопив її, навіть встиг шепнути: «Не бійся, все буде гаразд!», але сам балансував на одній нозі, ледве утримувався. Напроти була скеля, і з печери у ній раптом виповзала жахлива сутність, ні на що не схожа, неможливо навіть порівняти її з будь-чим наявним в цьому світі. Та я одразу второпав, що це — Смерть. Вона боялася мене, адже стикнися ми з нею — відбулася б анігіляція, ми обидва перетворилися б на світло. Вона так само жахалася мене, як і я її. Ми довго вглядалися поміж собою, та нарешті я почав стрибати скелястими виріжками, притискаючи дитинку до грудей, аби врятувати хоча б оце самотнє дитя...

— Ти поспи, поспи, — все шепотів Хосе, ніби сипав пісок на мою м'яку пам'ять.

Та я вже занурився в інший сон, точніше — в давні спогади. Навіть не розумію — чому саме ця згадка раптом вири-

нула з темряви пам'яті, ніби оте опухле тіло утопленика, що несподівано з'являється понад водою повесні...

...За республіканців почалася впроваджуватися сумісна система шкільного навчання — адже раніше вона була нарізною: окремо дівчинки, окремо хлопці. Та нас це зачепило лише у випускному класі. Негадано-неждано посеред нас за партами сиділи дівчата у спідницях, і всі ми ніяково озиралися між себе, обдивлялися одне одного, хоча й одразу ховали очі, зустрівши зацікавлений погляд у свій бік.

Це було схоже на еволюційний прорив. Та все розвіяв наш класний, незмінний вже не перший рік, фігляр Вітольдо:

— Пане вчителю, а можна мені піти поспяяти, бо мій хлоп'яга вже так набух, що аж вибухає!

Вчитель словесності лише згодливо замахав руками, нібито вітряк. Він взагалі був схожим на з усіх боків облизаний образ дона Кіхота — худорлявий, упевнений у своїй правоті, але безпорадний. Вітольдо, виходячи з класної кімнати, пробігся очима по лицях дівчат, аби переконатися, що його заява справила враження.

Не впевнений, що сталося саме так. Принаймні Лусія, цей фантастичний образ, очей з якого я не зводив останніми місяцями, зелень у погляді, лагідність в узорі, відчуття дотику поблажливого... Лусія дивилася лише на мене. Як і я — на неї.

Не стримався — на аркуші паперу я намалював олівцем велике серце — скільки місця вистачило. Склав його пакетином і хильнув головою Хосе, що сидів поруч, — мовляв, передай Лусії. Той з розумінням потягнувся вбік. Та зненацька вже повернувся Вітольдо, і встиг перехопити передачу. А тут і дзвоник — кінець уроку.

Дон Кіхот швиденько вийшов, лише сумно махнув рукою, але Вітольдо розгорнув перехоплений папірець, роздивився його уважно, а потім показав усім зі словами:

— От сердешні! Навіть у класній кімнаті не втримуються! Якщо що — то я посприяю!

А потім викинув папірець у розчинене вікно. Моє закохане серце полетіло геть. Увесь клас тицькав пальцями на мене, й на неї. І усі реготали. Лише Лусія дивилася на мене сумно і з любов'ю. Вона все зрозуміла. Я ладен був вбити, цього Вітольдо, та лише криво посміхнувся, щосили вдарив рукою по парті, а Хосе ухопив мене за плечі:

— Не звертай уваги, він же — дебіл!

Ми дивилися очі в очі з Лусією, але слова не знаходились, вони загубились десь в тому безмежному просторі сподівань і очікувань, у невимовності, як той аркуш з невміло намальованим серцем, що повільно, але хитко зникав у позамежжі.

Три дні тому я дізнався, що Вітольдо загинув — йому відірвало голову випадковою гранатою, у Валенсії.

Поки все це крутилося в моїй голові, увійшов солдат і сумно повідомив:

— Їжа...

Зі своїх термосів по тарілках він почав розкладати щось їстівне. Каша, шматочки м'яса, сумнівна підливка.

— Ти поїж, поїж, — шепотів Хосе, хоча сам тремтів, і був схожим на озерний очерет, що з останніх сил тримається осінньою порою.

Я в'яло ликав кашу, аж здригався, бо кожен ковток — ніби крок до смерті. Їж, їж, — слова його ніби ніж торкалися слуху і горла, ніжно і гостро.

А потім у кімнату заскочив капітан медичної служби, психолог. Він був трохи напідпитку, але тримався впевнено, чи то не зухвало:

— Якщо у когось якісь проблеми, то я поясню, як треба сприймати сьогоднішня. Щоб не було сумнів! А там, за дверима, і падре куняє, тож і Бог нам у поміч, якщо що! Покли-кати?

Та у кімнаті всі мовчки жерли свою кашу, навіть скося на капітана не дивилися. Звісно, психологи вміють знімати сумління, але чи воно того варте?

Коли сумно наїлися досхочу і солдат забрав тарілки, Хосе раптом штовхнув мене плечем:

— А пам'ятаєш, як твій тато готував на подвір'ї смажене м'ясо з овочами? Ох, яка ж то була смакота!

Я лише проковтнув слину, ніби той спогад. Батько вмів готувати — це було йому в радість і втіху. «Добро має бути простим», — завжди він говорив, хоча його слова в ті часи ніхто навіть не намагався зрозуміти. Та пісочний час робить своє.

— А ти усвідомлюєш, що твій тато був святою людиною? — раптом запитав Хосе.

— Звісно, розумію. Але що я можу з цим вдіяти?..

Ми ще трохи посиділи мовчки, не було про що говорити. Хосе міг би пригадати пісочну вежу, а я — намальоване серце на аркуші паперу. Наші спогади, ніби зустріч зі смертю — не склалися воєдино.

В кімнату заскочив Пабло Іб'єто:

— Вже майже сьома година! Час істини!

Капрал метушився, потирав руки, смикався в усі боки.

— Всі на плац! І ви, новобранці, радійте, що ви у Мадриді, а не на фронтах!

Ми поволі виперлися на плац. Біля стіни до вкопаного стовпа був прив'язаний якийсь чолов'яга — пухленький,

в клітчастому костюмі. На його голові був чорний мішок, аби не розгледіти обличчя і очей. А ще на лівому боці його костюму було прикріплено аркуш паперу з невміло намальованим серцем.

— Стрій! — прокричав капрал.

Ми вистроїлися шеренгою.

— Заряджай!

Карабіни впевнено пересмикнулися.

— Цільця!

Та я бачив лише серце на аркуші паперу, яке намалював колись для Лусії. Воно заповнювало все моє буття. І чи міг би я вбити своє сподівання?!

— Плі!

І я натиснув курок карабіна.

ЗМІСТ

Нитка долі. Повість	5
Остання смерть Сартра. Оповідання	70

Павло Маслак
НИТКА ДОЛІ

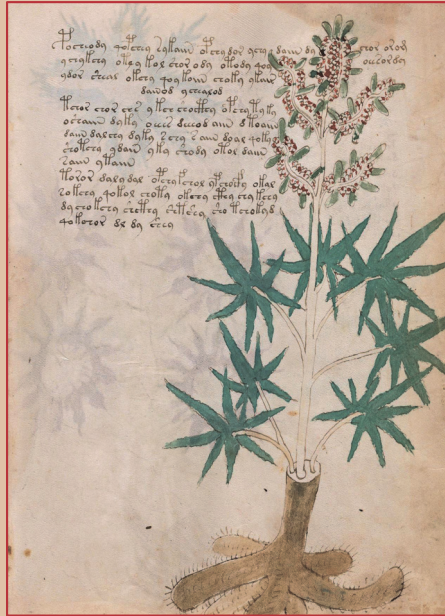
Макет обкладинки і верстка Друкарський двір Олега Федорова
Формат 60 x 84 1/16. Наклад 200 прим. Зам. № 2179
Папір 80 офсет. Друк цифровий. Ум. друк. арк. 4,54
Підписано до друку 04.03.2026 р.

Видавець Федоров О. М.,
«Друкарський двір Олега Федорова»
Адреса: а/я 24, Київ-205, 04205, Україна,
e-mail: relaks-oleg@ukr.net
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців,
виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 3668 від 14.01.2010 р.

Віддруковано в друкарні ТОВ «7БЦ»
Адреса: 07400, Київська обл., м. Бровари, б-р Незалежності, 2/148
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців,
виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 5329 від 11.04.2017 р

Зображення на обкладинці взяте з *Манускрипту Войнича*.
Це використання було обговорено з кураторами
Бібліотеки рідкісних книг та рукописів Бейнеке, Єльський
університет. Саме там зберігається ця унікальна книга.

<https://beinecke.library.yale.edu/>

The cover image is taken from the *Voynich Manuscript*. This use
was discussed with the curators of the **Beinecke Rare Book
and Manuscript Library, Yale University**,
where this unique book is housed.

<https://beinecke.library.yale.edu/>